

Література

1. Абалкин Л.И. Экономическая энциклопедия / Абалкин Л.И. – М. : ОАО «Издательство» «Экономика», 1999. – 1055 с.
2. Яцкевич В. Проблема «меж зростання» і системна оптимізація / В. Яцкевич // Економіка України. – 2006. – № 3. – С. 5–11.
3. Турило А. Сутність і значення категорії «економічний цейтнот» у системі інноваційно-інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання / А. Турило, О. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9. – С. 167–173.

Надійшла 17.10.2011

УДК 338.46

Н. А. ХРУЩ, М. В. ЖЕЛІХОВСЬКА
Хмельницький національний університет

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Розроблено методичний підхід щодо визначення рівня фінансового потенціалу підприємства, який дозволяє отримати об'єктивну інтегральну оцінку результатів діяльності підприємств і сприяє раціональному вибору стратегічних альтернатив їх розвитку.

A methodical approach to determining the level of financial capacity of enterprises, which allows to obtain an objective assessment of the cumulative performance of enterprises and promote the rational choice of strategic alternatives for their development.

Ключові слова: фінансовий потенціал, інтегральний показник, оцінка, методичний підхід, підприємство.

Постановка проблеми. Інтегральна оцінка ефективності функціонування підприємств передбачає об'єднання, внаслідок чого створюються нові якості та ознаки. Інтегральна оцінка спроможна використовувати аналітичну інформацію про підприємство для побудови єдиного інтегрального показника, при цьому існує певний ступінь умовності оцінки, її результати можуть змінюватись зі зміною бази порівняння. В сучасній науковій літературі та на практиці широке розповсюдження отримали методи побудови інтегральних показників, оскільки оцінка, яка побудована на підставі їх порівняння, є значним доповненням до комплексного аналізу підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами інтегральної оцінки займались вітчизняні і зарубіжні вчені: О.П. Андрейчіков, О.Н. Андрейчікова, М.І. Баканов, Т.П. Басюк, В.В. Вітлінський, О.І. Олексюк, С.Ф. Покропивний, А.Б. Тарушкін, А.Д. Шеремет та багато інших. Проте, запропоновані методичні підходи до побудови інтегральних показників, у більшості випадків, вимагають адаптації до вітчизняної практики здійснення аналізу та оцінки результатів діяльності підприємств, що робить проведення досліджень у цій царині актуальними.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка методичного підходу щодо визначення рівня фінансового потенціалу підприємства на основі його інтегральної оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтегральний метод оцінки є ефективним тоді, коли необхідно враховувати вплив чинників на економічні процеси, допомагає усунути неоднозначність оцінки впливу чинників і отримати найбільш точний результат [2, с. 137].

Інтегральна оцінка доповнює і розширює можливості традиційного аналізу, базується на використанні вже існуючих методів оцінки та системи показників. Вона дає змогу порівнювати показники з різною розмірністю та ознаками. Інтегральні показники оцінки можуть створюватись, виходячи з різних передумов їх побудови. У той же час, можливість побудови (розробки інтегрального показника) визначається за двома основними чинниками: напрямом оцінки; існуючою інформаційною базою.

На першому етапі обирається база порівняння для визначення абсолютних і відносних відхилень. Інтегральний показник внутрішньої оцінки ефективності розраховується з використанням бази порівняння за минулі періоди, або з використанням нормативних значень, встановлених шляхом експертної оцінки. Інтегральний показник зовнішньої оцінки ефективності розраховується з використанням галузевих, або ринкових значень показників і відношенням бази для порівняння. Загальний інтегральний показник ефективності об'єднує чинники внутрішнього та зовнішнього впливу. Процедура інтегральної оцінки передбачає використання певних методів. Основними вимогами до окремих показників при побудові інтегрального є те, що вони повинні бути вузько спрямованими, тобто має існувати можливість інтерпретації однозначного збільшення або зменшення їх числових значень та рангування показників. При побудові інтегрального показника потрібно дотримуватись вимог, які впливають з його особливостей [7].

Інтегральна оцінка у зв'язку зі зіставленням багатьох показників базується тільки на використанні

відносних та абсолютних значень від їх базисних значень. Використовуються показники різних напрямів оцінки, які формуються з різних джерел. Для оцінки використовується метод порівняння з базою порівняння за абсолютними і відносними значеннями. Система показників повинна відображати основні напрями оцінки ефективності функціонування підприємств. Значення інтегрального показника ефективності функціонування підприємства вимагає врахування різних напрямів її оцінки. Різні напрями оцінки ефективності об'єднує те, що для їх визначення використовуються кількісні методи виміру. Кількісні методи вимірювання більш властиві фінансово-економічній та техніко-економічній оцінці. Для соціально-економічної та екологічної оцінки більш властиві якісні характеристики. Проте, для оцінки якісних параметрів ефективності можна використовувати також кількісні значення показників. Таким чином, існує можливість об'єднати, або інтегрувати кількісні значення всіх напрямів оцінки ефективності [7, с. 176–177].

Основними методами побудови інтегральних показників є наступні методи: сум, добутків, середньої арифметичної, середньої геометричної, відстаней та ін. [5, с. 82–89]. Для побудови інтегрального показника рівня фінансового потенціалу підприємства, попри всі недоліки, які притаманні усім методам, можна використати будь-який із вищезазначених, проте найбільш доцільним є застосування методу відстаней, що дає найбільш точні результати. Сутність та особливості побудови інтегрального показника за допомогою методу відстаней описано у різних джерелах, зокрема у [5, с. 85–87]. У той же час, слід зазначити, що метод відстаней має суттєвий недолік.

Оскільки, при формуванні показників підприємства-еталону обираються або їх максимальні, або їх мінімальні, або середні значення за кожним показником серед їх величин на досліджуваних підприємствах, не враховується напрям та особливості дії окремих показників. Як свідчать результати розрахованих нами показників, що входять до системи показників оцінювання рівня фінансового потенціалу підприємства, в динаміці (протягом декількох періодів) окремі показники можуть змінювати напрям дії (негативне значення показника; показник дорівнює нулю; позитивне значення показника, чи в будь-якому іншому порядку), причому така зміна не завжди свідчить про те, що даний показник погіршується (діє на кінцеві результати діяльності підприємства негативно).

Наприклад, напрямком позитивних змін показника «період фінансового циклу» є зменшення, але від'ємне значення цього показника свідчить про нестачу коштів у підприємства; напрямком позитивних змін показників «коефіцієнт фінансової залежності» та «коефіцієнт заборгованості» є зменшення, але їх від'ємне значення свідчить про нестачу власного капіталу підприємства (такі підприємства за результатами діяльності у звітному періоді чи у попередніх періодах мають збитки).

На нашу думку, зазначений недолік можна врахувати шляхом виконання наступних аналітичних процедур, рис. 1. Вважаємо, що для зручності інтерпретації інтегрального показника він не має залежати ні від кількості відібраних вихідних показників, ні від рівня їх значень, ні від правил вибору еталонних значень показників. Тому найбільш доцільним є побудова такого показника, значення якого будуть належати діапазону від 0 до 1, причому вище значення показника повинно свідчити про кращу його якість (більшу відповідність ідеальному об'єкту). Результати спостережень являють сукупність значень показників, виміряних для деякої групи підприємств за деяку кількість років. Їх можна розглядати як точки в багатомірному просторі показників. Кожна точка простору являє собою сукупність значень показників для деякого підприємства за деякий рік. Отже, маємо m точок у n -мірному просторі показників.

Визначення полюсів необхідно для того, щоб обчислити нормовані значення (в межах від 0 до 1) координат точок в багатомірному просторі показників. Нормовані значення потрібні для того, щоб виключити вплив одиниць вимірювання показників на результат. Множник $\frac{1}{\sqrt{n}}$ потрібен для того, щоб нормувати значення відстані. Оскільки під знаком кореня всі b_{ij} можуть дорівнювати 0, то максимальне значення d_j може дорівнювати \sqrt{n} . Доповнення до 1 потрібне для того, щоб вище значення показника відповідало його кращій якості.

Таким чином, запропонований методичний підхід щодо визначення рівня фінансового потенціалу підприємства дозволяє отримати об'єктивну оцінку результатів діяльності підприємств зв'язку і сприяє раціональному вибору стратегічних альтернатив їх розвитку, оскільки при побудові інтегрального показника, із використанням методу відстаней, застосовано нове визначення полюсів (граничних значень показників $a_{i\max}$ та $a_{i\min}$), що враховує напрям та особливості дії окремих фінансових показників на кінцеві результати діяльності підприємств зв'язку.

Відповідно до запропонованого методу оцінки, нами розраховано інтегральні показники рівня фінансового потенціалу ЗАТ «Київстар Дж.Ес.Ем.», ЗАТ «Український мобільний зв'язок» та ЗАТ «Українські радіосистеми». Динаміка інтегральних показників рівня фінансового потенціалу підприємств надана на рис. 2.

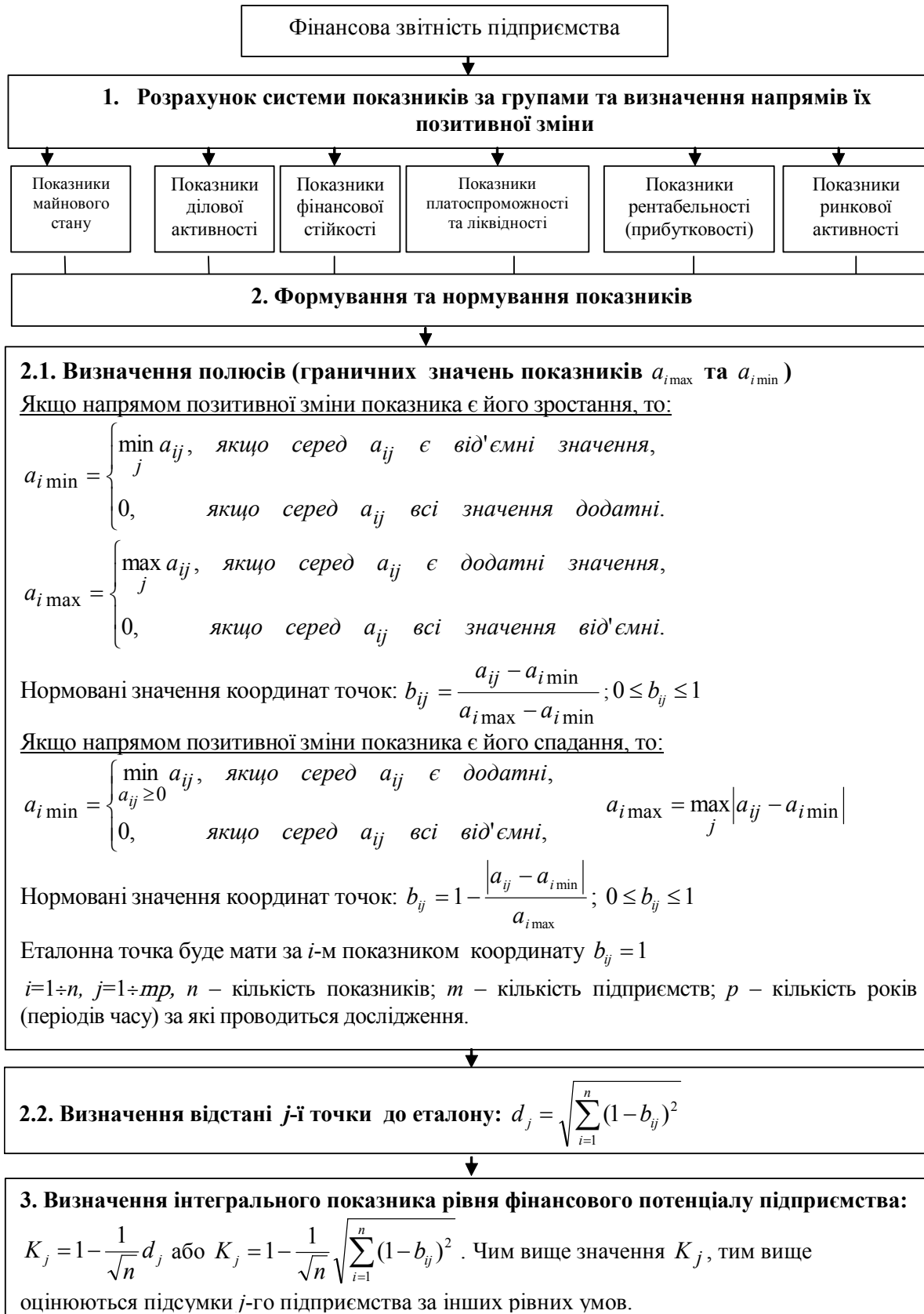

Рис. 1. Послідовність розрахунку інтегрального показника рівня фінансового потенціалу підприємства

Отже, як свідчать розрахунки, найкращим визнається рівень фінансового потенціалу у ЗАТ «Київстар Дж.Ес.Ем.» (оскільки, інтегральний показник має найвище значення), найгіршим – у ЗАТ «Українські радіосистеми». У ЗАТ «Український мобільний зв'язку» показник протягом чотирьох років знижується, що свідчить про втрату рівня фінансового потенціалу.

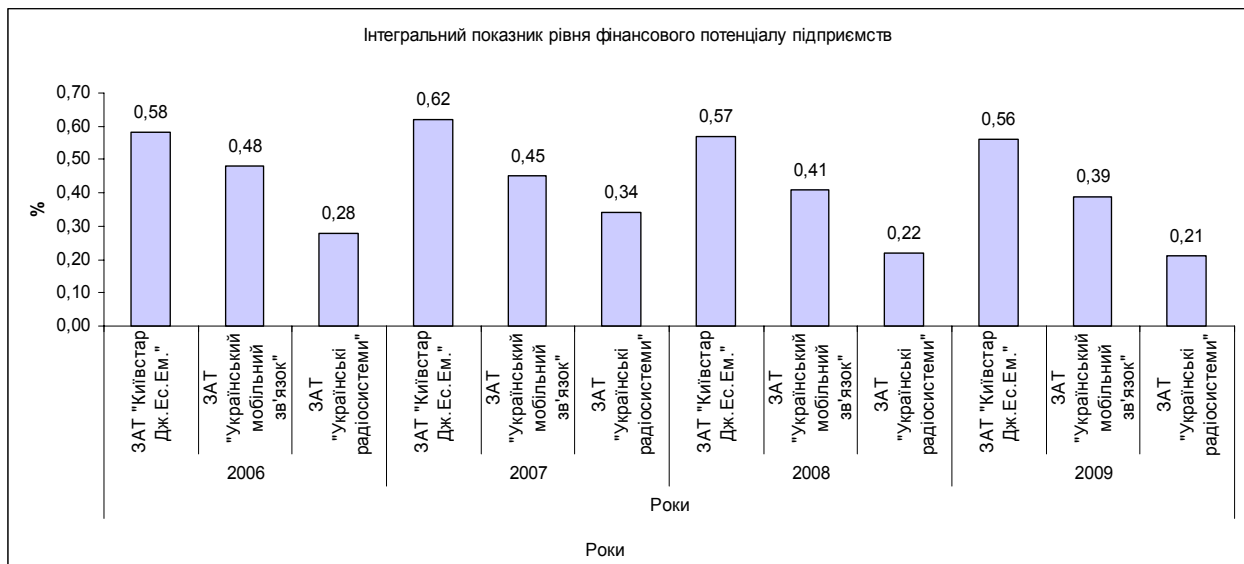

Рис. 2. Динаміка інтегральних показників рівня фінансового потенціалу підприємств

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зауважимо, що інтегральний показник є комплексним синтетичним показником, який додатково свідчить про результати господарської діяльності підприємств і не виключає необхідність проведення комплексного оцінювання на підставі системи показників оцінювання рівня фінансового потенціалу підприємства, моделі типу фінансової стійкості, моделей та критеріїв ймовірності банкрутства підприємства. У той же час, розраховані нами інтегральні показники підтверджують динаміку господарської діяльності досліджуваних підприємств, яка була встановлена у ході комплексного оцінювання.

Література

1. Андрейчиков О.П. Анализ, синтез, планирование решений в экономике / О.П. Андрейчиков, О.Н. Андрейчикова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 368 с.
2. Баканов М.І. Теория экономического анализа / М.І. Баканов, А.Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика. – 2000. – С. 201–205.
3. Вітлінський В.В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику / В.В. Вітлінський. – К. : ДЕМПУР. 1996. – 212 с.
4. Бикова В.Г. Оцінка та управління фінансово-економічним потенціалом підприємств загальнодержавного значення : [монографія] / Бикова В.Г. – Д. : Наука і освіта, 2008. – 180 с.
5. Хрущ Н.А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології / Хрущ Н.А. – Хмельницький : ХНУ, 2004. – 309 с.
6. Хрущ Н.А. Конкурентні стратегії: процеси створення та реалізації: монографія / Н.А. Хрущ, М.В. Желіховська ; [за наук. ред. Н.А. Хрущ]. – К. : Освіта України, 2010. – 315 с.
7. Руцишин Н.М. Інтегральна оцінка ефективності функціонування торговельних підприємств та методи розрахунку інтегральних показників / Н.М. Руцишин // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 176–180.

Надійшла 18.10.2011